

ნინო მარკოზია

სალიტერატურო ენის ნორმატიული და
ფუნქციონალური საკითხები “ვეფხისტყაოსანში”

შოთა რუსთაველის პოემა “ვეფხისტყაოსანი” ქართული სალიტერატურო ენის სტანდარტიზებულობისა და შინაგანი წესრიგის საუკეთესო ნიმუშია.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გავრცელებული მოსაზრების თანახმად, “ახალი” ქართული სალიტერატურო ენა მე-12 საუკუნიდან ისახება. შოთა რუსთაველის “ვეფხისტყაოსნის” ენა უკვე აღარაა ძველი ქართული (ქეგელი, 1950, 018). “ახალი” ქართული სალიტერატურო ენისთვის დამახასიათებელი ენობრივ-გრამატიკული თავისებურებანი უკვე რუსთაველთან დაჩნდება და სამომავლოდ მისი პოემა ქართული ენის ნორმების დამდგენად გვევლინება. ხალხურ მეტყველებასთანაც ყველაზე ახლოს რუსთაველი დგას. ამ ყოველივეს გათვალისწინებით გასაკვირი არ არის, რომ შოთა რუსთაველის დამოკიდებულება ზოგადად ენის, მეტყველების (და კონკრეტულად ქართული ენის) მიმართ განსაკუთრებულია. პოემაში არის ადგილები, სადაც ავტორი ენას იხსენიებს და მის მიმართ თავის კონცეპტუალურ დამოკიდებულებას ამჟღავნებს. ისიც აღსანიშნავია, რომ “ქართული” მხოლოდ ენის, მეტყველების აღსანიშნავად გამოიყენება პოემაში, “ქართულთან” დაკავშირებული სხვა არაფერი გვხვდება: “ესე ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები”, “არ შეამოკლოს ქართული...”; “რა ველარ მიხვდეს ქართულსა...”; “ყმა ტკბილი და ტკბილ-ქართული...”.

მართალია, რუსთველოლოგები რუსთველისეულ “გრძელ სათქმელში” ენარს ხედავენ და არა საკუთრივ ენას, მაგრამ, ვფიქრობთ, რუსთველს თავად ტექსტის დისკურსის შესაბამისი აზრიც აქვს მხედველობაში, რამდენადაც კლასიკური აზროვნებისათვის (რომლის წარმომადგენელი რუსთაველიცაა) ენა ის მასალაა, რომელიც განსაკუთრებული ხელოვნებით უნდა იქნეს გამოყენებული. ეს კარგად ჩანს, მაგალითად, “შაირობის” (პოეზიის) სპეციფიკაზე მსჯელობის დროს. შოთა რუსთაველის აზრით, პოეტმა სათქმელი მოკლედ და ლაკონიურად უნდა გადმოსცეს: “გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, შაირია ამაღ კარგი” (12, 4); ამასთან, ვრცელი ნაწარმოების შექმნა უნდა შეეძლოს: “მოშაირე არა ჰქვიან, ვერას იტყვის ვინცა გრძელად” (17, 4); სათქმელის გამოხატვა არ უჭირდეს და მდიდარი ლექსიკური მარაგი ჰქონდეს. მელექსეს სწორედ “ლექსთა გრძელთა თქმა” “გამოსცდის”.

რუსთაველის შეხედულებით, შემოქმედს ენაწყლიანობა, ენაშკვერობა, მრავალსიტყვაობა მოეთხოვება, რათა “არ შეამოკლოს ქართული, არა ქმნას სიტყვა-მცირობა” (14, 3). საუკეთესო, სრულყოფილ პოეტს “გულის გასაგმირ სიტყვათა სრულ-ქმნა” უნდა შეეძლოს, ენას ერთადერთი “მიჯნურისთვის” “ამუსიკებდეს”: “მას აქებდეს, მას ამკობდეს, მისთვის “ენა-ამუსიკობდეს” (18, 4). განსაკუთრებით მოითხოვს სათქმელის ნათლად გამოხატვას: “ჩვენ მათიცა გვიამებინ, რაცა ოდენ თქვან ნათელად” (17, 3).

პოემის ავტორი ტექსტის წარმატებულად აგების პირობად ასახელებს "გულს", "ხელოვანებას", სიტყვათა სწორად შერჩევას. "გულთან" და "ხელოვანებასთან" ერთად რუსთაველი, პირველ რიგში, "ენას" ითხოვს სათაყვანებელი მეფის შესაფერი ქების გამოსათქმელად: **"აწ ენა მინდა გამოთქმად**, გული და ხელოვანება". იგი თვითონაც გრძნობს, რომ პოეტის დანიშნულება პირნათლად შეასრულა: "ვთქვენი ქებანი ვისნი მე არავად გამორჩეული", ანუ ვისი ქებაც ვთქვი "არავად", ე. ი. "კარგად გამორჩეული, კარგად შერჩეული სიტყვებით" (რუსთაველი, 1986, გვ. 14).

"ვეფხისტყაოსანი" თვითონ არის სრულყოფილი ტექსტის ნიმუში. მიუხედავად თავისი მასშტაბურობისა, პოემა მსუბუქად, სასიამოვნოდ იკითხება, არ ღლის მკითხველს, რა ასაკისაც უნდა იყოს ის. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ პოეტი, პირველ რიგში, თავად არის მის მიერვე გამოთქმული მოთხოვნების უბადლო შემსრულებელი (ი. მაისურაძე, 1966, გვ. 22). პოემის სიუჟეტი დინამიკური და დახვეწილია, ენა მდიდარი და ლაკონიური. ზედმეტსიტყვაობა სრულიად თავიდან არის აცილებული. ამას თვითონ რუსთაველიც აღნიშნავს: "რადღა ვაგრძელებ სიტყვასა, ჟამია შემოკლებისა!" (786, 1). პოემის გმირებსაც მოკლედ და ლაკონიურად ათქმევინებს სათქმელს: "გრძელი სიტყვა საწყინრა, ასრე მოკლედ მოგახსენო" (242, 3); "ერთსა ბრძანებს დედოფალი, მართ სიტყვასა ვითამ ათსა" (1635, 2).

ისიც აღსანიშნავია, რომ ლექსის ფორმის სახით — 16-მარცვლიანი შაირი, ერთრითმიანი კატრენი — პოეტი თვითონ უწყსებს თავს გარკვეულ შეზღუდვას, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც ის გასაოცარი მოქნილობით ახერხებს მთელი ნაწარმოების ფარგლებში დარჩეს მის მიერ არჩეულ მკაცრ ჩარჩოში, რაც ისევ და ისევ ქართული ენის შემოუსაზღვრავი შესაძლებლობებით აიხსნება. ცხადია, ენის ამ შესაძლებლობების აღმოჩენასა და გამოყენებას რუსთაველისნაირი გენიოსი ახერხებს.

რიტორიული ხელოვნების ფლობა რუსთაველთან ადამიანის ერთ-ერთი სამკაულია. "ენა", ანუ მჭევრმეტყველების უნარი, პოემის მიხედვით, ერთ-ერთი აუცილებელი მახასიათებელია სრულყოფილი მიჯნურისა:

"ენა, გონება, დათმობა, მძლეთა მებრძოლთა მძლეობა,
ვისცა ეს სრულად არა სჭირს, აკლია მიჯნურთ ზნეობა" (23, 3, 4).

ენაწყლიანობა, მეტყველების სრულყოფილება ელიტარული პრივილეგიაა. მეფეთა დახასიათებისას ამ უნარს განსაკუთრებულად გახაზავს "ვეფხისტყაოსნის" ავტორი: არაბეთის მეფე როსტევანი "მოუბარი წყლიანია".

სამეტყველო ოსტატობა მართებს დიდგვაროვანთა წრეს: **"ვაზირი ლაღობს ენითა, წყლიანად მოუბარითა"**.

თინათინი ერთდროულად მეფეც არის და მიჯნურიც, ამიტომ მისთვის ეს თვისება ბუნებრივია: **"ქალმან უთხრა საუბარი კეკლუც-სიტყვად, არ დუხჭირად"**.

პოემაში მჭევრმეტყველებით გამორჩეულია ავთანდილი, გამიჯნურებული სპასპეტი არაბეთისა: "ესე სიტყვა გაასრულა წყლიანმა და სიტყვა-ნაზმა" (175, 1); "ყმა ტკბილი და ტკბილ-ქართული, სიკეთისა ხელის მხდელი, მზესა ასრე ეუბნების, ვით გაზრდილსა ამო მზრდელი" (715, 1, 2); "ავთანდილ გასცა პასუხი, სიტყვები ლამაზებია" (291, 1); "თვით მათვე მათსა ამბავსა უამბობს.

არის წყლიანი” (1590, 1); აწ ვერ ვიტყვი მაშინდელსა მე მის ყმისა ნაუბარსა, მიუბნობდის, რას მოსთქმიდის, რას ტურფასა, რაზომ გვარსა!” (851, 1-2). მას საუბარს უქებენ: “ქალმან უთხრა: “მომეწონა, ყმაო, შენი ნაუბარი. ხარ უცილოდ კარგი ვინმე, მოყმე, ბრძენთა საქებარი” (263, 1-2).

ავთანდილის ეს უნარი მთელი სისავსით წარმოჩნდება “დაბნედილი” ტარიელის შეგონებისას:

“კვლა ეუბნების ავთანდილ სიტყვითა მრავალფერითა” (896, 1).

“შეაქცევს და ეუბნების საუბართა შვენიერთა,

მისთვის სძვრიდა სასაუბროდ მათ ბაგეთა ძოწის-ფერთა,

მისი სმენა გააყრმობდა მსმენელისა ყურთა ბერთა” (902, 11, 2-3);

“ცნობიერთა დასტაქარმან, უცნობოთა ოხვრა-ახმან,

ცნობიერი სიტყვა უთხრა უცნობოსა რასმე მზრახმან” (903, 3-4).

ცნობილი აფორიზმიც სწორედ მაშინ გამოითქვა, როდესაც მან სიკვდილის პირას, მყოფი ტარიელი კვლავ ამქვეყნას მოაბრუნა: “გველსა ხვრელით ამოიყვანს ვნა ტკბილად მოუბარი” (910, 4).

გამიჯნურებული მეფე-ქვეშევრდომი — თინათინი და ავთანდილი — ერთმანეთთან ენაწყლიანად საუბრობენ: “გასალდეს და გაამრავლეს საუბარი სიტყვა-ხშირი” (141, 2); “ერთგან დასხდეს, ილაღობეს, საუბარი ასად აგეს” (142, 1); “უბნობენ ლაღნი წყლიანნი, არა სიტყვითა მქისითა” (700, 3).

ვატმანი ნესტან-დარეჯანის ენამჭევრობას განსაკუთრებით აღნიშნავს: “სიტყვა-მჭევრო და წყლიანო, ტურფაო, ლამაზ-ენაო” (1279, 3).

ტარიელი, ინდოეთის ამირბარი, ბრძნული, მომხიბვლელი მეტყველებით გამოირჩევა: “დაუწყო თხრობა მეფესა სიტყვისა, ბრძნად ნაკაზმისა” (1527, 4); “ტარიელ მადლსა გარდიხდის ტურფა სიტყვითა, ენითა” (1449, 1); “ტარიელ მადლი უბრძანა ლაღმან სიტყვითა ტკბილითა” (1475, 4).

ტარიელი და ავთანდილი ორივე “ბრძნად მოუბარნი” არიან: “იარნეს დღენი მრავალნი ლაღთა, ბრძნად მოუბარეთა” (1503, 2).

მულღაზანზარის მეფე ფრიდონისთვისაც სხვა სიქველევებთან ერთად მეტყველების მშვენიერება დამახასიათებელია: “ფრიდონ თქვა ესე სიტყვანი მოთქმითა მშვენიერთა” (1018, 1); “ფრიდონ ლაღი ამხანაგობს საუბართა ესოდენტა” (1415, 1).

სამივე გმირი — ტარიელი, ავთანდილი, ფრიდონი — ენაწყლიანი მოსაუბრენი არიან, რაც ამ სამთა გმირთა ცნობილი თათბირობისას ჩანს: “ამას ზედან გაიციინეს მათ წყლიანთა, სიტყვა-ბრძენთა, ერთმანერთსა ელაღობნეს ლაღობათა, მათთა მშვენთა” (1415, 2, 3).

“ვეფხისტყაოსანში” კარგად ჩანს ენის ერთ-ერთი მთავარი ფუნქცია — აზროვნებისა და გრძნობების გამოხატვისა. შესაბამისად, მეტყველებაში ან სიბრძნე-გონიერების შინაარსია ჩაქსოვილი, ან სიავისა და უმეცრების, ხან დადებით ემოციებს გადმოსცემს, ხანაც უარყოფითს: “**ცნობიერი სიტყვა** უთხრა უცნობოსა რასმე მზრახმა” (903, 2); “იარნეს დღენი მრავალნი ლაღთა **ბრძნად მოუბარეთა**” (1503, 2); “კვლა საწოლს დაჰხვდა მის მზისა მონა **სიტყვითა ბრძენითა**” (697, 3); “ავსა კაცსა **ავი სიტყვა** ურჩევნია სულსა, გულსა” (31, 4); “**საუბარმან უმეცარმან** შმაგი უფრო გააშმაგოს!” (220, 2); “**ზოგჯერ შმაგად წამოვიჭრი, სიტყვა მცთარი წამერია**” (358, 3).

ენა და გონება გვერდიგვერდ გამოიყენება: “არ ავი გესვა მოყვარე, ჟამი თუ მომხვდეს ჟამისად, ენა, გონება მახმარე გამოსარჩევლად ამისად” (641, 1-2); “გონება და ანუ ენა გამოთქმიდა ვითა ვისი” (1639, 3).

ზოგჯერ ენა უძლური ხდება, აზრის გამოთქმა ძნელდება, რისი მიზეზიც თვითონ საგნის სიდიადეა. მაგალითად, “მიჯნურობა” რუსთაველთან ენით გამოუთქმელი გრძნობაა:

“ვთქვა მიჯნურობა პირველი და ტომი გვართა ზენათა,
ძნელად სათქმელი, საჭირო გამოსაგები ენათა” (20, 1-2).

“ვეფხისტყაოსანში” უფლის ერთ-ერთი ეპითეტია “უთქმელი”, ანუ ენით გამოუთქმელი: “უცნაურო და უთქმელო, უფალო უფლებათაო” (819, 3); “თქვა: “ღმერთო, გმადლობ, რომელი ხარ ჭირთა მომალხენელი; ყოფილი, მყოფი, უთქმელი, ყურთაგან მოუსმენელი” (1259, 2-3).

ხშირად პოემის გმირების შესაქებად სიტყვები არ არის საკმარისი:

“ჰკადრე: “ვინ გაქოს ყოველმან პირმან არ-შეუზრახემან?” (744, 1);

“ნუ მკითხავ, ქება რა გკადრო, ჩემგან ვით გაგეგონების?” (704, 1);

“ფრიდონ მოთქვამს: “რა შეგასხა, ვერ-საქებო, ვერ-სათქმელო!” (1016, 1);

“თვით ორნივე ერთგან დასხდეს; ვინმეცა ვით თქვა ქება მათი” (1020, 3);

“ეტყვის: “მზეო, ვითა გაქო ნათელო და დარიანო!” (1545, 1).

თინათინის საქებრად “ბრძენი ხამს” და “ენა ბევრად ასული”. ბრძენთა უნდა აქონ ტარიელიც: “ავთანდილ უთხრა: “ვით მაქებ საქები ბრძენთა ენისა? მაგისად ნაცვლად რამეც ვიყავ ღირსი ქებისა თქვენისა!” (303, 1-2).

ნესტანი ტარიელის ქების გამოსათქმელად ღვთისგან ითხოვს სიტყვებს: “ღმერთმან თუ მცა ენა ჩემი ქებად შენდა უშენოსა, შენთვის მკვდარი, აღარ ვიტყვი, მაშა მომკლავ უშენოსა” (500, 1-2).

თავის მხრივ, ნესტანის ქებას მრავალი ბრძენიც კი ვერ გამოთქვამს: “მისსა ვერ იტყვის ქებასა ყოველი ბრძენთა ენები” (663, 1).

ავთანდილის ქების გამოსათქმელად “ათასი” ენაც არ არის საკმარისი: “ავთანდილის მაქებელად ათასიმცა ენა ენდა! ვერცა მათ თქვეს, ნაომრობა როგორ ტურფად დაუშვენდა” (1057, 1-2).

ტარიელისა და ნესტანის სილამაზე ენით უთქმელია:

“ტახტსა ზედა ერთგან მსხდომნი ტარიელ და ცოლი მისი

ერთმანერთსა შეჰფერობდეს, ქალი ყმისა შესატყვისი;

გონება და ანუ ენა გამოთქმიდა ვითა ვისი!

ვინმეცა ჰგვანდა ხორციელი სოფელს შვილი ადამისი!” (1639).

ძლიერი გრძნობის განცდისას პერსონაჟები მეტყველების უნარს კარგავენ, ენით ვერ გამოთქვამენ სათქმელს: “დიდხან სიტყვა ვერა მითხრა, მისთა ჭირთა ნაათალი” (576, 3); “რა მიეახლის დაბნედად, ვერ ხელ-ჰყვის დაძვრად ენისად” (842, 1); “მან საბრალოდ შემომტირნა, ძლივ სიტყვანი გამოაგნა” (575, 3).

ნესტანს ღიღი რიდი აქვს ამირბარისა, რცხვენია მასთან საუბრის, ამიტომ, ტარიელთან პირველი შეხვედრისას ის ვერაფერს ამბობს:

“დიდხან ვდეგ და არა მითხრა სიტყვა მისსა მონასურსა,

ოდენ ტკბილად შემომხედნის ვითამცა რა შინაურსა” (401, 1-2).

ნესტანის თავგადასავლის გადმოცემა შეუძლებელია, ენა დაიოღება:

“სხვად, ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერების:

ენა დაშვრების, მოსმენით არვისგან დაიჭვრების” (1307, 1-2).

ტარიელის ამბავიც ძნელად საამბობია:

“ისმენდი, მიეც გონება ჩემთა ამბავთა სმენასა;

საუბართა და საქმეთა ვითა ძლივ ვათქმევ ენასა!” (315, 1-2).

თვითონ რუსთაველიც “ალიარებს” ხოლმე თავის უძღურებას: “შე ვინ ვაქებ? ათენს ბრძენთა, ხამს, აქებდეს ენა ბევრი!” (699, 4); “ვერ მიგია ქება მათი, ვერა ქება საქებარი” (910, 2); “რომე მწადლა, ვერ დავწერენ მე სიტყვანი ნაათალნი” (1581, 4); “ენა მის დლისა შვებასა ყოლა ვერ იტყვის კლებული (681, 4).

პოემაში ხშირად გვხვდება მსგავსი მაგალითები:

“მისვლა ებრძანა, — ეამა, თქმა არ ეგების ენითა” (697, 4);

“შეფე შეჯდა, მაშინდელი ზარი აწმცა ვით ითქმოდა!” (726, 1);

“შენად შეყრამდის პატიუთა ჩემთა ვერ იტყვის ენები!” (832, 4);

“შაგრა ვით ითქმის, ვით გახდა, ვითა გიამბობ ცნობილსა!”

ენა დაშვრების, გაცვთების, გულსა შეელმის ლობილსა” (858, 2, 3);

“შენ ამბავი არ გიამბე, მაშინ ამაღ დაგიმაღე,

ვერ იტყოდა ენა ჩემი, თავი ჭირთა გავაკრძალე” (1298, 2).

პოემაში მეტყველებასთან დაკავშირებული მრავალფეროვანი ლექსიკაა წარმოდგენილი: **თქვა, ბრძანა, იტყვის, უთხრა, მიამბო, დაიყბედნა, ჰკადრა, უყივლა, უზანდა, ჩმანვიდიან, ვიუბენით, არ ბაგენი აუბარნა, მართლად გითხრობ, მოგახსენებ, იძახის... ყურადღებას იქცევს ეპითეტები, მსაზღვრელები, რომლებიც ახლავს მეტყველების აღმნიშვნელ მსაზღვრელებს, რომელთაგან ყველაზე ხშირად “სიტყვა” გვხვდება. ვხვდებით მეტყველების როგორც დადებითად, ისე ნეგატიურად დახასიათების გამომხატველ თქმებსაც: “კვლა საწოლს დახვდა მის მზისა მონა სიტყვითა ბრძენითა”; “კვლა ეუბნების ავთანდილ სიტყვითა მრავალ-ფერითა”; “სიტყვანიცა ტკბილნი ვთქვენით”; “შე დილასა მოციქულთა სიტყვა ტკბილი შევუთვალე”; “კვლა ვეუბენით მას მზესა ტკბილ-მოუბრითა ენითა”; ტარიელ ფრიდონს უბრძანა დღე-ერთ სიტყვები გულისა”; “რა გულსა უთხრნა გულისა სიტყვანი საგულისონი”; “ვუბრძანე ჩაცმა აბჯრისა, ლაღმან სიტყვითა ხაფითა”; “თქმა სჯობს სიტყვისა წყნარისა”; “ძვირ-ძვირად გვეუბნებოდა სიტყვასა რასმე წყნარებსა”; “ასმათი სულსა უღებდა სიტყვითა საკვირველითა”; “შეაქცევს და ეუბნების საუბართა შვენიერთა”; “ვჰკადრე სიტყვა სამუდარი”; “სიტყვანი შემოეთვალნეს ლაღნი და უკადრონია”; “მიბრძანებდეს მე სიტყვასა ლმობიერსა”; “მას კაცსა ამოდ ვეუბენ”; “უბნობენ ლაღნი, წყლიანნი, არა სიტყვითა მქისითა”; “სხვისა სხვამან უკეთ იცის სასარგებლო საუბარი”; “ვერ დამიჭირა მეფემან მშობლურად საუბართა”; “ყოველსავე მართლად გითხრობ, არ სიტყვასა საკვენელსა”; “ოდენ სიტყვა უმეტრული ულაგოდ დაიყბედნეს”; “მისგან მომეცა მოსმენა არ საუბრისა მქისისა”; “მკვანედ მოუბარნი”; “კვლა ერთმანერთსა მიუგეს სიტყვები არ პირ-მკვანები”; “საუბარმან უმეტარმან შმაგი უფრო გააშმაგოს”; “ავთანდილ ჰკადრა: “რად უნდან თქმანი სიტყვათა მძღეთანი?”; “იხოკს და იგლეჯს, ახილით ტირს სიტყვა-ხაფი უარე”; “ავთანდილ ეტყვის ტარიელს სიტყვითა დანაზებათა”; “მიდი, უთხარ ჩემ მაგიერ სიტყვა ჩემგან არ-ნათნები”; “ავთანდილ ჰკადრა: “რად უნდა თქმანი სიტყვათა მძღეთანი?”; “ხესტახჯარ ეტყვის: “რადლა ვთქვათ სიტყვები ბედით ხელები?”...**

დამოწმებული ლიტერატურა

- ი. მაისურაძე, 1966 - ი. მაისურაძე, სიტყვის შთამაგონებელი ძალა, “ქართული ენა ლიტერატურა სკოლაში”, 1966, №2;
- გ. ნადირაძე, 2006 - გ. ნადირაძე, რუსთაველის ესთეტიკა, თბ., 2006.
- ნ. ნათაძე, 1966 - ნ. ნათაძე, ს. ცაიშვილი, შოთა რუსთაველი და მისი პოემა, თბ., 1966.
- რუსთაველი, 1986 - შოთა რუსთაველი, “ვეფხისტყაოსანი” (რედ. ალ. ჭინჭარაული), თბ., 1986.
- რ. სირაძე, 1972 - რ. სირაძე, “სიბრძნის დარგი”, “ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში”, №4, 1972.
- ქეგლი, 1950 - ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, I, თბ., 1950.
- რ. შამელაშვილი, 1977 - რ. შამელაშვილი, “ვეფხისტყაოსნის” ენის საკითხები, თბ., 1977.
- გ. ჯიბლაძე, 1966 - გ. ჯიბლაძე, რუსთაველის ესთეტიკური სამყარო, თბ., 1966.

NINO MARKOZIA

“ NORMATIVE AND FUNCTIONAL QUESTIONS OF THE LITERARY LANGUAGE IN “THE MAN IN THE PANTHER’S SKIN”

Shota Rustaveli’s epic poem “The Man in the Panther’s Skin” is an excellent example of standardized forms and inner order of the Georgian literary language. For this reason it is quite natural that the author’s attitude towards language and speech in general (and particularly to the Georgian language) is special. There are stances in the poem where the he speaks about the language and then offers his conceptual relation to it.

Apart from the “guli” (“heart” i.e. intuition) and “khelovaneba” (“artistry”) “language” is referred to as the mandatory condition for the successful construction of the text.

According to the author the possession of the art of eloquence is a part of personality accomplishments, a kind of adornment, and an élite privilege. Everyone is obliged to have a good command in the refined speech and particularly the nobility.

This paper collects and analyses the vocabulary related to speech. Epithets and other figures of speech modifying the words meaning ‘speech’ attract particular attention.